

BARTHA GUSZTÁV

IDŐNTÚLI FÉLELEM

Béla bátyánk az elsők között száll fel a mikrobuszra. Méghogy szombaton nehéz, délután meg szinte lehetetlen eljutni Á-ból B-be! Szatyrot láb közé, kezét pénztárcára! Egy Józsira fogok én hallgatni...

– Józsi, ha úgy van, ahogy mondd, és valóban van a világnak üdvös szeglete, mért pont Alaszka?

– Nem világitanak a sötétben a folyókból, tavakból kifogott halak, Béla, és az ott élők nyugodtan megihatják a frissen fejt habos tejet.

Mind fojtóbb műbőrillat, izzadságcsepp Béla bátyánk élre vasalt szürke pantallóján. A mikrobusz mellett várakozó sofőr végre betuszkolja magát a vezetőülésbe! Zsebkendő, homloktörölés, indulás! Egész nyáron rájártak, és attól, hogy a szeptemberi kánikulában újra ráfanyalodnak az árokban csordogáló szennylére a legelőről hazatartó tehének, most sem fog hasmenést kapni a város. Ki iszik manapság nyers tejet, hm? Meg egyáltalán, ha látja árokból inni a jószágot, miért nem vesz kezébe egy botot és – csihé-puhé – nem szó a hátára? A pofáját könnyebb járatni. Erő, izom, tejet iszom. Ejnye-ejnye, Józsi!

A községet a kisvárossal összekötő országúton suhanó jármű ablakából nézve az útszéli diófák levelei szinte üde zöldek. És az ég, hogy is mondják, no... Szemvidíté kék. Istenem, nyolcvanévesen fitten, egyenes derékkel ülni a mikrobusz ülésén... Józsi nem cipzárral a száján született, hát nem. Amint egy fonák-ságot észrevesz, netán hallomásból tudomást szerez róla, itt a világvége: ez lesz, meg az lesz belőle. Ha húszéves lenne... De flebitisz¹ lábbal, hatvanvalahány évesen nap nap után ördögöt festeni a falra... Ukrajnában polgárháború van, embernek fia, pénztelenség! Kapise? Vattát fülbe, fejet homokba!

A mikrobusz kátyús útszakaszhoz ér, a sofőr lassít, szentséggelve szlalomozik a tengelytörő gödrök között. Az utastérben zötykölődnek, az ülésen ideoda dőlnek az utasok. Zömük fiatal. Divatos öltözet, kezükben okostelefon, tekintetük üres. Búbánatot tartanak? Béla bátyánk jobbjá kapaszkodót keres, megmarkolja az egyik üléstámlát, s vele az előtte ülő diáklány haját. Nincs sikítás, keresetlen szó, a lány fel se szisszen. Hátratekint, vállat von, nincs

¹ Visszértágulat gyulladás.

meglepve. Bocsánatkérés, minnek? Béla bátyánk lehajtott fejjel, hol jobbra, hol balra sandít. A kisvárost félkörívben ölelő hegyoldalakon magasba kúszó szőlősorok zöldebbek, mint az üvegbetét, amibe a minőségi bort palackozzák.

– Oportó, kadarka, zalagyöngye: felejtjük el! Szőlőink nem beérnek, megfőnek a hőségben. Dél-Franciaországból, Spanyolból kellene behozni a hosszú tenyészidejű szőlőoltványokat, hűvösebbek az ősök már nemigen lesznek.

– Kinek telepítenéd? Fiad, lányod, unokáid Magyarban. Azt sem tudod, mint élnek, hol élnek.

Dundi, családcentrikus, akaratos feleség; gebe, felelőtlen, izgága férj. Összeillőbb párt, hm... Szaktudásukkal nem volt bibi. Marika matematikát oktatott, Józsi földrajzot. Az iskolában élték szebbik életüket, odahaza állandósult a veszekedés és a többi. Melyiküknek volt igaza? Mint igazgatóhelyettes és a tantestület párttitkára – mi bölcsebbet tehettem volna? –, mindkettőjüknek igazat adtam. Utólag, no, két igazság nem fér meg egy fedél alatt. Marika azzal ült be a bútorszállító kamion vezetőfülkéjébe a két gyereke mellé, hogy a Józsi idült hülye, nincs más gyógy mód.

Egy benzinkút, két benzinkút, három... Reklámtáblák a magasban. Kopijkás különbségek az üzemanyagárak között. Lakótelep, bántóan szürke és lerobbant, Béla bátyánk közelebb hajol a járműablakhoz. Kinek nem inge... Az úton araszolató forgalom látványa magáért beszél. Pedig a városba vezető főúton se meg nem előzte, se a mikrobusz nem hagyott le egyetlen gépkocsit sem, és szemből három, no jó, négy jármű suhant el mellette. Itt meg a városközpont irányába és vissza, mennyi szebbnél szebb, drágábbnál drágább gépkocsi csillog-villog!

– Manapság legfeljebb álmodozni lehet.

– Helyedben, Józsi, örülnék, hogy végleg lerobbant, nem röhögtetem magam egy Zapival. Mehetnéked van, van kisbusz, nagybusz, a viteldíj nem vág földhöz.

– Pénz, pénz, nem voltam időhöz kötve.

– Azon már túl vagyunk.

– Az időn? Az lehetetlen.

– Mért volna az? Hogy mondják, no, nyugdíjas vagyok, a nagybetűs élet letelt rólam. Mitől félek? A betegségek együtt járnak a korrallal. A haláltól meg... Egyik este lefekszek, reggel nem ébredek fel, és annyi.

– Az időn túl az örökkévalóság szól.

– Meg az időtlenségedről. Érted angyalok fognak jönni, vagy mi? Meskete, Józsi, habbal!

– Neked. Magyarból kapod a nyugdíjad, bejárónó takarít utánad, főz rád, egyébrel nem is szólva.

Ki mint veti ágyát... Irigy, mint a kutya! A sofőr feladja, hiába köröz, nem talál parkolóhelyet a Templom téren, gázt ad hát, és a kisbusz befordul az első mellékutcába. Csúfra csonkolt vadgesztenyefák az útszélen, a kapukisajtókon kis réztáblácskák. Hamis kutya! – figyelmeztet az egyik, a másikon az áll, hogy harapós eb... Mi van még? Fémhangú koppanás. Béla bátyánk leveszi a szemüvegét, egyedül bírja az utasteret. Mire vár, öreg? – kérdi, sürgeti a buszsofőr tekintete. Kipp-kopp, aztán még egy kopp. Gesztenyehullás? A beszállás könnyebben esett. Súlya lett a reklámszatyorban a vízzel tele két literes műanyagflakonnak. A temetőkút láncán vagy van vödör, vagy nincs. A tavalyokon nem volt. Honnan kerítsen vizet, az árokból? Józsi, az élővirág más. Nem letudtam-koszorú. A mikrobusz elhajt. Gyorsan, gyorsan félrehúzódni! Nem koppan, magasra pattan az aszfaltútra hulló vadgesztenye. Hm, napestig patoghat, az árnyéknak nem nő dudor a fején.

A macskaköves járda foghíjas, hepehupás. A városba jövet Béla bátyánk szándált vett föl, a félcipőjének vastagabb a talpa. Már mindegy. A magas kerítéskapuk mögött bizonyára ölebek csaholnak. Egykutya, menni kell, haladni. A Templom téren egymásba érnek a boltok kirakatai. Tegnap záróráig halogatta, reggel ment el a fodrászhoz, aztán megfürdött, -borotválkozott... Évikém kinevetne. Kalapot fejre, szatyorba esernyőt, mikor a nap majd lecseppen az égből! Hm, Elza: mossál, mosogass, seperd fel az udvart... Találj magadnak munkát! A lányom nem azért fogadott fel, hogy anyáskodj. Anya csak egy van. Kurva millió.

– Ki számolta? Ahogy jöttek, szép sorjában. Hogy mondják, no, etika, patika, fél láb a sírba, ha rájuk szorulsz. Neked hány nő volt az életedben?

– Kettő, három, izé az négy...

– Marikát nem kell beleszámolnod.

– Neked a feleséged, Irénke senki volt?

– Anyámnak a sírjára szeptember végén, halálának évfordulóján viszek virágot, a feleségemére Mindenszenteken, így fer.

Béla bátyánkat két sürgönyoszlop köznyi távolság választja el a Temető-köz elsőként megnyitott koszorú- és virágüzletétől. Körülbelül harminc méter, két lépcsőfok és egy bejárati ajtó az üzletben dolgozó Évikétől. Négy szál sárga rózsza, két méceses... A kirakatuvegben a szürke és vékonyka tavaszi-nyári zakójának ujja picivel hosszabbnak tűnt a kelletténél. A boltban kezdet nem leengedni! Volt osztálytársak, szomszédok, közeli és távoli ismerősök – tele velük a temető. Eliramlik az élet, ahogy a költő

mondja, aztán, hovatovább ketten maradunk, és végezetül egy mély sóhaj. Ettől Évikém úgy, de úgy elérezkenyül... Tizenkilenc év óta mindannyiszor. Húsz éve halt meg az anyám. Már húsz éve? Kezet nem leengedni!

– Miért nem kéred meg a kezét?

– Vegyem Évikét feleségül?

– Mért ne! Nagy ház, rendezett porta, gyümölcsöskert: elkelne egy ügyes kezű gazdasszony.

Átnevelni, szétszórni, kiostálni. Jó ötven éve az volt a módi, hogy a tanítóképző várososon élő végzőseit falura, a vidékieket városi iskolákba állították munkába. Hű! Zsebkendő, homloktörölés, nincs megállás. Évikém valamiképpen megkapaszkodott, nem vált belőle iskolai igazgatóhelyettes, vagy tanácselnök falun. Józsi, szerinted azok után, hogy jobbadán a napköziseket vigyázta délutánonként nyugdíjaztatásáig, ripsz-ropsz fogja magát és kijön hozzám kertet kapálni, meg udvart seperni? A félcipőnek vastagabb a talpa. Nincs hozzá érzéked, nem vagy ura a részleteknek. Alaszka meg Argentína. Mi van abban, ha hébe-hóba felkeresem, felsétálunk a városközpontba, beülünk valahova, és csésze kávé, pohárka konyak mellett egymás szavába vágva órákig nosztalgiaozunk, hm? Barátság, Józsi, semmi több.

A Temető-közön egymásba érő, kegyeleti termékeket árusító szaküzletek bejárata mellett a sárga szín megannyi árnyalatában viruló cserepes bársony- és kúpvirág díszlik, a járda mellé kihelyezett állványokon változatos formával, nagyságban és színekkel műanyag koszorúk tömkelege. Az árak között nincsenek kopijkás különbségek. A kisvirágú bársonyvirág a hajnali fagyokat is átvészeli, olyan náluk nem kapható. Évikémnél igen. Az eladott rózsának sem metszik rövidre a szárát, hogy a temetői szarkák ne tudják a piackapunál újra eladni. Évikém igen. Évike azonnal felismeri, hogy melyik vevőjének rossz a lelkiismerete, mégsem sóz a nyakába háromszáz hrvnyás élővirág koszorút és ráadásnak két tucat méceszt, mint ezek itt. Az üzletből, amire Béla bátyánk gyűlölködő pillantást vet, halk gyászzene szűrődik ki. Még ez is! Miért nem mindjárt tűzoltózenekar!?

– A lányod nem engedi, hogy újra nőssülj?

– Nekem az égardta világon senki, érted, senki nem parancsol!

Még hogy porszem! Porszem isten tenyerén, meg homokszem a tengerparton... Nagypofájú senki! Szenvedjél, sántikálj csak, Józsi, rászolgáltál! Egyenes derék, katonás léptek. Béla bátyánk már-már elmasírozik a jól ismert, sárga vakolatú kis üzlet előtt. Feleszmél, visszafordul, körbepillog. Miért nincs kirakva a bolt elé a virág, nem áll koszorúállvány a járda mellett?

A nap majd lecseppen az égről, az üzlet bejárati vasrácsán lakat, az üvegajtón tábla. Habozó araszolgatás. Béla bátyánk odaszorítja homlokát a kirakat-üveghez. Pult, üres polcok, középen egymásra dobált koszorúk. Végleg bezárt? Az... lehetetlen! Tágra nyílt szem, megroggyanó térd. Jól esne leguggolni, összegubbadni, nem itt lenni! A szomszéd üzlet elárúsítója, nő piros köpenyben, kiáll az ajtó elé és figyel. Látásból ismeri. Egy a vén trottyok közül, akik két hete még egymás kezébe adták a szomszédos üzlet ajtókilincset, de betegségében feléje sem néztek Évikének. A temetésen persze utcahossznyi volt a gyászmenet. Lebben a piros köpeny szára, mégis, széket tol a kirakattól elforduló öregember alá az elárusítónő, aztán hoz egy pohár vizet, szóltanul.

Meghalt? – kérdez Béla bátyánk tekintete. Nincs válasz. Lelóg a kéz, üvegpohár koppan az aszfalton.

Évike meghalt.

Este lefeküdt és reggel nem kelt fel.

A következő percben nem lenni...

Nem igaz! Nem volt beteg. Ha meg igen, miért titkolta előlem, miért?!

Rajtam kívül senkije... Rajta kívül...

Én hülye! Hülye, hülye, hülye...

De hát... az asszonyka szóval sem mondta, hogy...

Kórházban lehet, igen ott, bizonyára az intenzíven...

Béla bátyánk megpróbál felállni, egyszer, kétszer... Mire sikerül, már túl nyúlik az árnyéka a járdaszélen. Az árnyék görnyedt és tétova. Előbb jobbra fordítja a fejét, aztán balra és csoszogva elindul. A járási kórház az ellenkező irányban van.

– Neked legfeljebb az okozhatott szenvedést az életedben, Béla, hogy nem szenvedtél. Egyszer-egyszer olyan éles, görcsös fájdalom nyíllal a lábamba, hogy kínomban az eget karmolom. Kelltem nekem állva levezetnem az óráimat, számolatlanul szívni a cigarettát, hétvégeken piálni! De ez még nem szenvedés, csak fájdalom, van rá orvosság, kenőcs, injekció. Ne firtassuk a múltat, jó! Elég az hozzá, hogy a válást követően – ami már katasztrófa – rendszeren a sárba tapostak...

– Kicsodák és miért?

– Te kérded?! Ahh! A lényeg az, hogy senkitől nem várhattam se megértést, se segítséget. Na ez a szenvedés, Béla. Kinyújtod egyik kezed, semmi, kinyújtod a másikat, senki. Mi mást tehetnél, kínodban összekulcsolod a kezed, és akkor...

– Mi történik akkor?

– Lehajol hozzád az Isten.

Isten, hm? Béla bátyánk még mindig az árnyékát követi. A temetőkerítés mellett heti szemét lepi a járdát. Zacszó, doboz, újságpapír, és léptenyomon kutyaszar. Az árnyék nem tér ki se jobbra, se balra. Olyan nincs, hogy Évike nem telefonált! Nincs, nincs, nincs... Ne má', egész véletlenül mosta ki Elza a nadrággal együtt a mobiltelefonomat; ígérgeti a lányom fél év óta, hogy vásárol helyette egy újat!

Elburjánzott, elvadult rózsabokrok, cikcakkban halad az árnyék a sírok között. Aztán eltűnik hirtelen, magába oldja a temető égre törő, még zöldellő nyárfáinak árnya. Béla bátyánk megáll. Vár. Hogy befonja a fákra és az ódon sírkövekre felfutó folyondár? A lánya Pesten, gyerek hijján a nálánál jóval fiatalabb és ostobább férjecskéjének a karrierjét építgeti – híreszteli Józsi a faluban. Béla bátyánk nem mozdul. Kőkeresztekre vésett nevek, évszámok, vagy harminc lépésnyire családi sírbolt, vasajtóval. Száz, ha nem százötven éve épülhetett.

– Szétszéledtek a családok, pokolba kívánják a rokonságot, mindenki magának kapar.

– Nem panaszkodhatok. A lányom a férjével havonta meglátogat, ajándékot hoz, feltölti az élesztárat, Elzával nagytakarít...

A nyugdíjam rovására, Józsi, hogy tudja róla, még a benzinköltséget is kiszámlázza a lányom. Ki az utolsó fillérig a rühese! A temetőt keresztben, hosszában átszelő utaknak útját állták a veteményeskertek, az új parcellákat a Kopasz hegy alatt jelölte ki a hatóság. Évike alighanem ott nyugszik, elvált már elhunyt volt urától, nem lett volna illő mellé temetni. Az utcán nagyot kell kerülni, odajutni a sírok között harmadannyi út. A közeli síremlék melletti lóca bír néhány léccel. Béla bátyánk leroskad. Az égre kondenzcsíkot húz egy repülőgép.

Kipp-kopp, aztán még egy kopp. Béla bátyánk felkapja a fejét, a legyezőként szétterült kondenzcsík helyén valami rettenetes feketeség kavarog. Megrezegnek a nyárfalevelek, hideg ájer fut végig a sírok között. Béla Bátyánk szatyra után nyúl, alighanem az üzlet előtt felejtette. Kopp-kipp-kopp... Jég-eső! Kezeket fejre! A nyárfák a feltámadt szél előtt félbehajolnak, elbírják-e a rájuk szakadó eget? A családi sírbolt véd a széltől, és van rajta eresz. Béla bátyánk elindul – hol van, hová a fenébe tűnt?! –, fejtetőre szorított kezekkel kóvályog a sírok között. Vissza, vissza a temető útra! Cikázó villámok, éji sötétség, velőt rázó mennydörgések. Vissza, vissza... Nem szállal, ömlik, dézsából öntik az esőt. Nyolcvan évet élt meg, de ilyen esőt... A sírok között pillanatok alatt térdig ér a víz; felszínén folyondár lebeg, a bal láb belegaba-

lyodik, egyik szandál oda. Vissza... Anya csak egy van. A református vallású elhunytak parcellája magasabban fekszik. Döbbenet. A jobb láb vasajtóba rúg, az ajtón lakat. Béla bátyánk áthúzódik, tapogatózik a sírbolt eresze alá. A Kospasz hegyről alázúduló víz csak bokáig ér, elázott zakója ujjja pont elfedi jégvert kézfejét. Mintha csendesedne, ki-kilátni a tetőről leömlő vízfüggönyön.

Innen merre?

Kivert kutya vagyok.

A hátam mögött, eladóvá tette a házam. Józsitól kellett megtudnom.

Végrendeletemben az államra hagyom. Kikergetem a házamból a rühest, az Elzájával együtt, ki én!

Mégiscsak a lányom.

Á, élek majd, mint a Józsi: mosok, főzök...

Mi lesz, ha beteg leszek?

Mi a francnak él az ember nyolcvan évig?! Miért?

Ha igazán akarta volna, rég együtt kapáljuk a kertet, seperjük az udvart Évikémmel, és esténként csendben váránk halált.

Tizenkilenc hosszú év... Kinek hazudtam, kit áltattam, hm?

Félek. Rettenően félek Uram... Tőled!

2016, Nagyberég

